

FIGYELŐ

MÁNDYVÁROS

*Mándy Iván: Budapesti legendák
Városháza (Az én Budapestem), 1994.
165 oldal, 420 Ft*

Ha építkezünk, s építkezések közötti kóborlásunk során épp Mátyásvárost szeretnénk rekonstruálni, sok mindent el kell felejtünk, amit egy városról jellemzőnek tartanánk. Nem lesznek nevezetességeink, látványosságok sem pezsdítik a tájat. Nincs szökőkút, fényes park, nem húzódik be éjszakára a Lánchíd az Alagútba. Másféle legendák városa ez, másféle városberendezés. Tárgyak terpeszkednek mindenfelé, házaknál sokkal apróbb dolgok önkénye határozza meg ezt a teret.

Mindenkinek más Budapestje van, van, aki a csillogó, szivárványos Budapestet hiszi Budapestnek, van, aki a clochard-okét, van, aki egy bizonyos, általa ismert területet szakít ki, van, akié egy közösség Budapestje. Mátyás városa a tárgyaké, az elszórt, eredetük szerint csekély jelentőségű dolgoké. Tárgyak lendítik mozgásba ezt a teret, tárgyak cselekednek a szemlélődő ott lakók helyett. Létra, vállfa, focimez, filmvászon. Korlát finom karcú íve, lift, rozoga szék. Lépcsőház sarka, repedés. Rozsdás vasak, koszos lavór, szakadt zakók, letört kilincs. Az égboltról leereszkedő vonal. Reggeli romjai, megfeketedett szipka, öreg villamosok, tépett tapéták. Akasztó, pertli, fésű. Címeres mez, futballlabda, vetítő. Magányos zsöllye, mozijegy, gyűrótt lapok egy ócska lavórban.

Nem félelmetes, nem durva, nem riasztó. Nem várnánk el, hogy tegyen végre valamit a nem tárgyi világ. Nem fészit a történeljünk már valami izgalma. Sokszor azt se tudhatjuk, vajon emberkéz érintette-e a cselekvést, vajon a hegedű játszott-e, vagy rajta játszottak, a segíteni induló öreg egy éltes létralény vagy egy agg emberi alak volt-e. Ha egy tárgy betekint egy szobába, tekintete természetese-

sen egy másik tárgyra téved. Ha egy ember négy fala közül kiles, csak révedezik. Elfelejtí, mit kellene tennie, ha egyáltalán szóba jön a tett, mint egy emberi lény számára elérhető lehetőség. Inkább szemlélődik, fürkészi, de igen keveset kap el a világ mocanásaiból. Ebből a távol a világtól állapotból csupán az képes kimozdítani, ha maga mellé képzelhet egy erejét megsokszorozó dolgot, egy Mátyásváros-lakost persze csak egy tárgy tehet óriássá, ha elszántan roboghat, „mint egy harc-kocsival”, ha címeres futballmezt álmódhat magára, ha vetítívászonról pattanhat vissza rá egy képsor.

Lépcsőházból a kávéházbá, kávéházból a létrák zárt és dühödtt falkájához, létráktól a piacterekre, piacterekről a focigrundra, térről a moziba visz a Mátyás-Álom-Tours. Álmonkon át, amiket nem álmódik senki, hiszen álmódni is túl nehéz szerep. Fekete kalap és fekete kendő – e kép ezen az utazáson azt jelenti, valahol a fejfedők táján emberi lényekre bukkanhatunk. A mosodás halála nem egyébre utal, mint hogy néhány napra magukra maradnak a koszfolttól terhes ingek. A mosodás jobblétre szenderülése mellesleg azoknak is csupán az ingek magányát jelenti, akik átsegítették áldozatukat a halálba. A létrák viszont dühödten láznak, elégük van a kiszolgáltatottságukból, a megalázottságukból, s utuk végén el is érik a megtisztulást adó tengert. Jókai Mór ezenközben Deák Ferencsel drukkol a magyar csapatnak. Deák valósággal tombol. Egy magányos fekete zöllye pedig magába süppedve mereng azon, mit tőr el odabenn megadóan a mozivászon, hány forró ölelésnek, hány gyilkos golyónak kell szemrebbenés nélkül átadnia magát.

Vajon melyik város szabadabb, az, amelyiket nevezetességei lepkeszárnyaira tűzünk, s üveglapok alatt mutogatjuk látogatóinak, vagy az, amelyiket foszladozó-korhadó-kikopó tárgyaihoz tapasztunk, de ezeket a tárgyakat bármikor bárki a kezébe veheti? Paloták, várak, díszutak uralkodása rokonszenve-

sebb-e, vagy a Teleki tér vállfáinak, a Diadal mozi zsölyyéinek a trónra kerülése? Vagy csak a cselekvő ember pezsdíthet emberivé egy teret? Különbben kuszává és unottá foszlik minden?

Mándy városa persze konstruált város. AZ ÉN BUDAPESTEM sorozat számára lett válogatva a kötet, csupán a két első novellát írta e könyv számára a szerző. De az összeállító (Kálmán C. György) a Mándyra jellemző építményeket emelte be a kötetbe. Így ha végigtekintünk a novellákon, talán elfogadhatjuk, hogy mégis Mándy városán tekintünk végig.

Csönd van, kisebb hangfoszlányok. Lá-bunk beakad egy vállfába, de az durván visszavág. Létrák suhannak a szabadság érzetével kecsegtető tenger felé. Arrébb egy grund, piros mezések játszanak rajta piros mezésekkel. Távolabb egy nem túl zsúfolt kávéház, arrább piacterek, itt középen pedig a mozi. Mellettünk egy lépcsőházban pedig azon mereng egy öregember, ha szép is ez a város, egy baja mégis van. A tárgyak szabadságvágyukkal és harcos szellemükkel együtt is csak egyfélék. Nem változnak, uralkodnak, de uralkodásuk mentes a szeszélyektől. A tárgyak egyfelől valamilyen biztonságot nyújtanak, de másfelől épp emiatt megszüntetik a kételyt, egyféleségükkel még a legtitokzatosabb történetekben is képesek lezárni a megválaszolatlan kérdéseket. Pedig a kérdések maradjanak csak megválaszolatlanok, ahogy a titkok is maradjanak titkok. Mándy tárgyai helyett inkább Mándy rejtelmes férfiúja tegye fel a kérdést: „Milyen lépcsőn mászunk fölfelé? Milyen gangon tántorgunk végig? Milyen arc mered ránk, ha mégis megnyílik az ajtó?”

Ambrus Judit

HOLOGRAM NEMES NAGY ÁGNESRŐL

*Nemes Nagy Ágnes összegyűjtött versei
A szöveggondozás Lengyel Balázs munkája
Osiris–Századvég, 1995. 332 oldal, 650 Ft*

*„Amikor én istent faragtam,
kemény köveket válogattam.
Keményebbeket, mint a testem,
hogy, ha vígaszta, elhihessem.”*
(AMIKOR)

Aki évforduló-megemlékezést ír születésre/halálra – az visszhangozza a nekrológot.

Aki nekrológot ír, mindig gyanúba vehető, hogy kegyelettel hazudik.

Aki irodalmi est elé odaáll bevezetőt kanyarítani, mindig gyanúba vehető, hogy az Ünnepeltre sandítva – kajánul hazudik.

(A verses nekrológ, ami róla szól, nagyon más értelemben volt kegyes hazugság: nem mondhattam előtte, és nem mutathattam meg neki, pedig még életében írtam – ott, elmenet

azt a lesóványodást, azt a fal-fele-fordulást; azt az ellenkezést/nekiszegülést; azt a legyöngülőben-is-fölebekerekedést a félelemnek. Elég volt látnom, hogy betegágyától távozóban – már ott a budai bérház lépcsőpihenőjén – zsebdiktáfonomba beledörmögjem a verset)

Könyvtárszobám üvegszekrényeiben is mintha ő tükröződnék; amit mondok, magamnak mondom. Nincs mit hazudnom: minnek is tenném? Ez, ami most következik, olyan *hologramja* annak, aki ő volt nekünk – amely csupán a könyvtár katalizáló magányán lehetséges.

Az ő prezenciája.

– Édes Ágnes a könyvszekrénytükörben, kedves Ágnes, Balázs Ágnese, mindnyájunk Ágnese. Itt vagy, ugye itt, szörnyűségesen?

– Itt vagyok, én vagyok, már hogyne lennék, szörnyűségesen.

No végre. Ahogy én láttalak, ahogy igazán láttalak; az igazat. Ha gáncsollak, te honorálok csak, mosoly-fintorral; ha dicsérlek, nem borítékol érte dollárt, forintos piculát senki.